

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายทางการศึกษาและทิศทางการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธ
2. เพื่อวิเคราะห์และเสนอยุทธศาสตร์การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีตามแนวพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) โดยเป็นการศึกษาทั้งเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มประชากรที่ได้กำหนดไว้ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

สรุปผลการวิจัย

1) นโยบายทางการศึกษาและทิศทางการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธ เกิดจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และศึกษานานโยบายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 และแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ไปกำหนดเป็นทิศทางในการพัฒนาเยาวชนของไทยตลอดจนได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้กับสถานศึกษาในรูปแบบของโครงการต่าง ๆ โดยมีวิวัฒนาการจากโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนสีขาว โครงการเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ มีการนำคำนิยม 12 ประการมาใช้ในสถาบันการศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนคุณธรรม

2) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีตามแนวพุทธโดยกำหนดนโยบายของหลักสูตรผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนสู่การปฏิบัติจริง นำหลักธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้และการพัฒนา ดังนี้

สัมภาษณ์และสนทนากลุ่มย่อย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี กลยุทธ์ 1 ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ของครูผู้สอน มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม คือ โครงการอบรมพัฒนาศักยภาพและ ประสิทธิภาพบุคลากรด้านการเรียนการสอน กิจกรรมส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และโครงการครูต้นแบบด้านการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมการเรียนรู้และด้านการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี กลยุทธ์ 2 ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ของผู้เรียน มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม คือ กิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนโดยเน้นการปลูกฝังผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ โครงการพัฒนาสื่อการเรียนรู้และแหล่งนวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับผู้เรียนทุกช่วงวัย โครงการบรรยายธรรมและตอบปัญหาธรรม และโครงการค่ายคุณธรรม

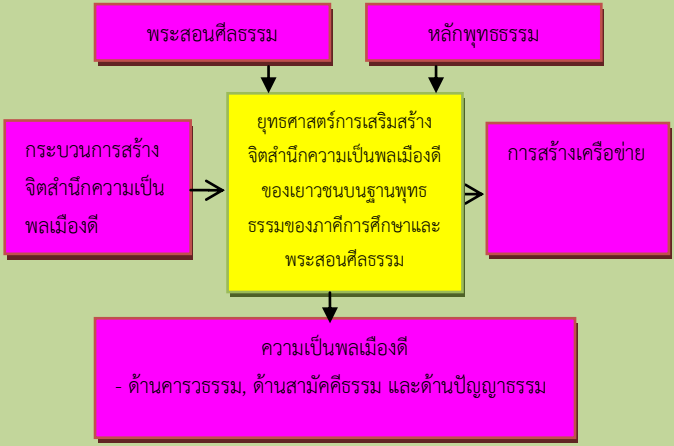
ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนากระบวนการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี กลยุทธ์ 1 ปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพ มี

แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม คือ กิจกรรมปรับปรุงหลักสูตรโดยการมีส่วนร่วมในการดำเนินการระหว่างสถานศึกษา วัด ชุมชน บ้าน หน่วยงานภาครัฐ และโครงการพัฒนาหลักสูตรและองค์ความรู้ใหม่ที่สัมพันธ์กับชีวิตและการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี กลยุทธ์ 2 พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม คือ กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเรียนที่เน้นการบริการ (Service Learning) โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมด้วยการเชื่อมโยงวิถีการใช้ชีวิตในการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีอย่างต่อเนื่อง โครงการพัฒนาระบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณภาพชีวิตและคุณธรรม กิจกรรมสนับสนุนการใช้สื่อการเรียนการสอนและนวัตกรรมมาช่วยสอน กิจกรรมพัฒนาระบบการวัดและประเมินผล และกิจกรรมการพัฒนาระบบการนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี กลยุทธ์ 1 สร้างเครือข่ายและบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม คือ กิจกรรมสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาด้วยกัน และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ กิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการระหว่างสถานศึกษา วัด ชุมชน บ้าน และหน่วยงานภาครัฐ โครงการสร้างโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรม และโครงการส่งเสริมการทำงานระบบเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้และนวัตกรรมการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยนี้ได้นำไปสู่ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างจิตสำนึก
ความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนบนฐานพุทธธรรมของภาคี
การศึกษาและพระสอนศีลธรรม ดังแผนภาพ

การอภิปรายผล

ความเป็นพลเมืองดีตามแนวพระพุทธศาสนา บุคคลควรปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย มีศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรม โดยการจัดการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองดีต้องทำให้บุคคลเข้าใจหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนา รู้จักเชื่อมโยงหลักพุทธธรรม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตน สามารถฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม สร้างคุณประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคมเกิดความสงบสุข ซึ่งจะเห็นได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองดีตามแนวพระพุทธศาสนา สามารถทำได้หลายรูปแบบโดยผ่านเนื้อหาสาระในหลักสูตรหรือผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมนักเรียนแต่ควรจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ประกอบด้วยเจตคติที่ดี (Attitude) วิชาความรู้

(Knowledge) ธรรมะ (Dhamma) และกิจกรรม (Activity) โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา โดยอาศัยยุทธศาสตร์การสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี ยุทธศาสตร์การพัฒนากระบวนการเรียนรู้การสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดี และยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีเป็นตัวขับเคลื่อน

ข้อเสนอแนะ

โรงเรียน หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องต้องร่วมกันวิเคราะห์ว่าคุณธรรมข้อใดที่ควรกำหนดเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาเยาวชน บูรณาการนโยบายหน่วยงานต้นสังกัด ทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมนักเรียน จัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีโดยการบูรณาการกับกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมนักเรียน และจัดการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการระหว่าง สถานศึกษา วัด ชุมชน บ้าน และหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา

องค์กรที่ได้รับประโยชน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา สถาบันการศึกษา สถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัย

- ๑. ผศ.ชลธิชา จิรภัคพงศ์ หัวหน้าโครงการวิจัย
- ๒. ผศ.ฉวีวรรณ สุวรรณภา ผู้ร่วมวิจัย
- ๓. น.ส.พัฒนันรี อัฐวงศ์ ผู้ร่วมวิจัย

ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีของ
เยาวชนบนฐานพุทธธรรมของภาคีการศึกษา
และพระสอนศีลธรรม
Conscious Enhancement Strategy of Youth Good
Citizenships Based on Buddhadhamma of Educational
and Moralize Monks Ashesion

ระยะเวลาศึกษาวิจัย ปิงบประมาณ ๒๕๖๐

